

**Totivs Ivris Canonici Compendivm, Siue, Brevis Svmma In
Qvinque Libros Decretalivm Sacri Concilii Tridentini
Decretis Accommodata**

In Qva Ivris Canonici Primæ Institutviones, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiantur ...

Axel, Johannes Honorius van

Coloniae Agrippinae, 1656

De dolo & contumacia. Titulus XIV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61552](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61552)

bo ea ratione de testib. Greg. xv. decis. 542. num. 2. & seqq. & ibi annot. contra illum, qui deiecit, vel mandauit, vel ratum habuit, vel dolo malo fecit, quo quis deijceretur, d. c. cum ad sedem §. fin. l. cum à te l. 3. §. cum procurator ff. de vi & vi arm. c. notum 2. quest. 1. Ripa in c. sepe num. 8. hoc tit. Greg. xv. decis. 42. num. 3. ac contra spolio consentiente, c. notum 2. quest. 1. & ibi gloss. fin. dicit aliquem tribus modis consentire spolio. & contra vniuersalem eius successorem, l. i. §. fin. l. 3. in princ. & §. fin. ff. de vi & vi arm. gloss. in d. c. significauerunt §. vnde in verbo ea ratione. quia de facinoribus defunctorum, de eo, quod ad hæredem peruenit actio datur, l. 3. in princ. ff. de vi & vi arm. non autem
 28 contra ¶ successorem in re, quia non omnis ad quem res peruenit, tenetur interdicto vnde vi, c. cum ad sedem de restit. spoliat. d. l. cum à te ff. de vi & vi arm. sed is tantum, qui scienter rem illam recepit à deicatore, c. sepe hoc tit. de æquitate canonica datur contra quemlibet possessorem, 3. quasi. 1. c. reintegranda 2. quest. 2. quasi per totum c. quia §. de iud. late Socin. sen. in l. rem qua nobis ff. de acquir. possess. Greg. xv. decis. 542. num. 3. & seqq. & ibi annot. Ripa. in d. c. sepe n. 9. vt dictum est supra in principio tituli.

De dolo & contumacia.

Titulus XIV.

S V M M A R I A.

- 1 Doli mali definitio.
- 2 Dolus fit, aut ex proposito, & tunc aut dat causam Contractui, aut incidit in contractum, aut fit re ipsa.
- 3 Dolus quando dat causam contractui bone fidei, ipso iure non tenet contractus, si velit deceptus, & statum est in finibus contractus, quod si traditio interuenierit, tunc traditionis effectus rescinditur per actionem de dolo.

- 4 Dolus alterius tertij non annullat contractum.
- 5 Dolus quando dat causam Contractui stricti iuris, tenet Contractus, sed decepto datur exceptio doli, & actio de dolo.
- 6 Excipe ab vtraque regula quando dolus interuenit in spiritualibus; qui non annullat actum neque de se potest excipi aut agi.
- 7 Dolus incidens in contractu bone fidei purgatur actione ex eo contractu, si incidat in Contractu stricti iuris, actio de dolo est necessaria.
- 8 Dolus quando in contractu interuenit re ipsa, & non ex proposito alterius, tenet Contractus sed si contrahens est minor, restituitur, si maior, & decipiatur vltra dimidium iusti pretij, agi deceptus, vt vel rescindatur contractus, vel vt suppleatur iustum pretium in contractibus bone fidei actione ex contractu.
- 9 In contractibus iuris actione de dolo.
- 10 De Dolo actio est mere personalis, arbitraria, subsidiaria.
- 11 Non datur quibusdam personis.
- 12 Debet moueri & terminari intra biennium continuum.
- 13 Doli exceptio ex parte opponentis est realis, ex parte altera cui opponitur personalis.
- 14 De Dolo auctoris exceptio doli, an obijciatur singulari successori.
- 15 Successor vniuersalis semper repellitur exceptione doli.
- 16 Contra patronum & parentem, & contra hæredes patroni vel patris, non opponitur exceptio doli à liberis & libertis.
- 17 Aduersus doli mali exceptionem non datur replicatio doli.
- 18 Dolus quando plures committunt, an quilibet de dolo teneatur.
- 19 Contumacia definitio.
- 20 Committitur multis modis, & quomodo contrahatur contumacia in non veniendo.
- 21 Non venientis contumaciter poena sunt diuersa in personis rei.

- 22 Actoris.
 23 Neutro comparente citatio circumducitur, & instantia perit.
 24 An possit appellare.
 25 In non restituendo contumacia pœna.
 26 In non respondendo contumacia quomodo contrahatur, & eius pœna.
 27 Recedentis sine licentia pœna.
 28 In non exhibendo contumax condemnatur in id quod interest actoris, delato iureiurando in litem.
 29 Circa præstationem iuramenti calumnia contumacia pœna.
 30 In non defendendo contumacia pœna.
 31 Minus instructi comparentis pœna.
 32 Contra latitantem sufficit citationis edictum in Ecclesia sua publice proponere, vel denunciations ad domum mittere.
 33 Appellantis temere ab interlocutoria & grauamine, & à presentia iudicis recedentis pœna.
 34 c. fin. hoc tit. in 6. explicatur.
 35 Contumax in vno actu iudicij, quando ad certum actum vel articulum facta est citatio, ad alios actus citari debet.
 Si vero citatio fuit facta generalis ad totam causam agendam, procedi potest absque alia citatione ad definitiuam, si citatus nunquam comparuit, alias si comparuisset, tunc postea ad alios actus requireretur noua citatio.

In lite sæpius incidit quæstio de dolo, & quo ordine plures qui dolum fecerint conueniri debeant, sæpius etiam in eadem, actor aut reus contumaciter versantur, ideo post titulos de ordine cognitionum, causa possessionis & proprietatis, restitutione spoliatorum, addit de dolo & contumacia. Dolum & malus est, calliditas, fallacia & machinatio ad circumueniendum, fallendum, decipiendum alia adhibita; l. 1. §. 1. ff. de dolo, bo-

num dolum pro solertia veteres accipiebant, d. l. 1. §. non fuit autem l. cum pater §. tito ff. de leg. 2. l. at qui natura §. si cum me ff. de neg. gest. Dolus & multipliciter fit, aut ex proposito, & tunc vel dat causam contractui, vel incidit in contractum, aut fit re ipsa, §. pen. vers. aliquando & ibi gloss. in verbo actio Instit. de perpet. & temp. actionib. & DD. l. si quis eum aliter ff. de verb. oblig. l. 2. C. de rescind. vend. Contra dolum plura prodita sunt remedia, videlicet nullitas actus, actio de dolo, exceptio doli, iuxta infrascriptas regulas. Quando & dolum dat causam contractui bonæ fidei, hoc est, quia deceptus, non erat alias contracturus, nisi dolo secum contrahentis fuisset inductus ad contrahendum, ipso iure non tenet contractus, si velit deceptus, & statum est in finibus contractus; quod si traditio interuenierit, tunc traditionis effectus rescinditur per actionem de dolo: l. & eleganter & ibi gloss. in verb. si in hoc ipso ff. de dol. & ibi DD. l. in causa la. 2. & ibi gloss. in verb. ne inter maiores ff. de minor. & c. c. cum dilecti cap. cum causa & virobique gloss. fin. de empt. & vend. & Can. Dolus alterius & tertij, vt proxenetæ, non annullat contractum; l. si procurator ff. de dol. except. iniquissimum ff. de iur. & fact. ignor. l. summa §. emptor ff. de peculio l. alterius ff. de reg. iur. c. non debet eod. in 6. nisi ex aliqua causa ille tertius reputeretur idem quod contrahentes, vt in tutore, curatore, negotiorum gestore, cuius factum ratum habemus, & in eo cui hæredes sumus, l. sed & ex dolo ff. de dol. Bart. in d. l. & eleganter nu. 3. Quando vero dat causam & contractui stricti iuris, tenet contractus, sed decepto datur exceptio doli, & actio de dolo, d. l. & eleganter §. si uerus l. dolo C. de inutil. stipul. si quis non aliter ff. de verb. oblig. Excipe ab & utraque regula quando dolum interuenit in spiritualibus, qui non annullat actum, neque de eo potest excipi, aut agi, vnde ingressus

in religionem per dolum tenet; c. *audum de conuers. coniug. matrimonium per dolum contractum tenet. gl. pen. in fine in l. à Diuo Pio ff. de rit. nupt. Pan. in c. cum dilecti num. 7. de empt. & vend. & ibi Can.* quia non fit conditio eius, qui dolum passus est, deterior. Dolus incidens † in contractu bonæ fidei, purgatur actione ex eo contractu, etiã si læsio in minore summa, quam dimidia iusti precij: l. *Iulianus §. si venditor & §§. seqq. ff. de act. empt. l. si quis affirmauerit & ibi gl. 1. ff. de dol. Bald. in l. 2. nu. 4. C. de rescind. vend. d. l. & eleganter §. non solum in fine, si incidat in contractu stricti iuris, tunc actio de dolo est necessaria, d. l. & eleganter §. non solum & §. feuerus d. l. si quis non aliter, ratio diuersitatis est, quia in contractibus bonæ fidei alter alteri obligatur in id, quod alterum alteri ex bono & æquo præstare oportet, etiam in ijs quæ non sunt, dicta: in contractibus stricti iuris necesse est quod omnia deducantur in stipulationem, & alias nihil venit, d. §. fin. & ibi gl. pen. & fin. & DD. *Instit. de oblig. ex consensu l. quidquid astringenda & ibi gl. 1. & 2. & DD. de verb. oblig. ex quibus notabilis insurgit effectus, quia quando dolus defuncti purgatur per actionem ex contractu descendente, hæredes tenentur in solidum, non attento, quantum ad eos peruenit, l. si hominem §. 1. & ibi gl. ponit aliquot fall. & DD. ff. de pos. l. ex depositis l. ex contractibus ff. de act. & oblig. l. ad ea §. fin. ff. de reg. iur. actio vero de dolo datur in hæredem, eateus, quatenus ad eum peruenit, id est quatenus ex ea re locupletior hæreditas peruenit, dolo eius malefactum est, quo minus perueniat, l. in hæredem & ibi gl. & l. seq. ff. de dolo. Dicitur autem dolus in contractum incidere, quando deceptus fuisset alias contracturus, sed dolo alterius decipitur, ut minori pretio contrahat, gl. ff. in d. l. Iulianus §. si venditor in verb. venderet & ibi DD. Quan-**

do † quis decipitur in contractu reipsa, & non ex proposito alterius, tenet contractus, sed si contrahens est minor, restituitur pro leui etiam damno, non pro minimo: l. suo ff. de integ. restit. l. in causa la. 2. §. idem Pomponius & ibi gl. ff. de minor. si maior & decipiatur ultra dimidium iusti pretij, ager deceptus, ut vel rescindatur contractus, vel ut suppleatur pretium, quantum constaret legitime venditionis iusto pretio defuisse, data electione emptori, in contractu bonæ fidei actione ex eo contractu, & sic perpetuo, vel secundum alios officio iudicis infra quadriennium, petita in integrum restitutione, l. 2. & ibi gloss. pen. & DD. C. de rescind. vend. c. cum dilecti & ibi gl. fin. & Can. c. cum causa & ibi gloss. fin. de empt. & vend. l. in contractibus & ibi gloss. pen. C. ex quib. caus. maior. & utrumque est in obligatione alternatiue tamen: *Pan. in d. c. dilecti sub n. 9. & Io. unde inferitur, quod re vendita perempta potest agi, ut suppleatur iustum pretium, quia quando dico alternatiue sunt in obligatione, vno perempto remanet aliud in obligatione, l. plerumque vers. fin. ff. de iur. dot. l. si Stichum ff. de verb. oblig. in contractibus vero stricti iuris actione de dolo, d. l. & eleganter §. non solum in fine, vel conditione incerti, vel actione in factum subsidaria. Deceptio quæ non est ultra dimidium iusti pretij toleratur, licet enim contrahentibus naturaliter se inuicem circumscribere, l. in causa la. 2. §. idem Pomponius ff. de minor. l. item si in pretio §. fin. ff. locati & ibi gloss. & DD. In vnico contractu innominato, facio ut des, quando ex facto nihil adest parti, vel factum non est repetibile, habet locum † actio de dolo, ad interesse ob non seruata promissa, l. cum proponas, & ibi Bart. & DD. C. de dolo, quia cessat æquitas, quæ habet producere implenti ex parte sua actionem præscriptis verbis, l. naturales §. quod si faciam & ibi gloss. 1. & Bart. & DD.*

DD. ff. de prass. verb. e. cum proponas & ibi Bart. & DD. C. de dolo, Vbi autem dolus adhibetur extra contractum siquidem cadat in speciale nomen maleficij, vt furti &c. non agitur actione de dolo, aut stellionatus, sed illa speciali, quæ prodita est ex eo crimine, l. 3. ff. de crimine stellionat. Bart. in d. l. & eleganter n. 9. l. 1. in fine princ. & l. 3. & 4. ff. de dol. Actio de dolo est meæ personalis, quia in eo oportet exprimere, quis fecerit, & cui tactus sit dolus, ac in qua re: l. sed & ex dolo §. fin. & ibi glo. & l. seq. ff. de dol. arbitraria, §. praterea Inst. de act. & ibi post gl. DD. l. arbitrio ff. de dol. subsidia-ria, quia nunquam competit cum speciali, alia ciuili, vel prætoriam, ordinariam, vel extraordinariam, etiam si sit interdictum, quo quis experiri, vel exceptio qua se tueri possit, l. de dolo & ibi gl. pen. C. de dol. l. 1. §. non fuit & l. fin. ff. eod. vel sit pœnalis, popularisue actio, d. l. & eleganter in fine princ. & §. si seruum cum duobus §. seqq. aut si quis in integrum restitui possit, sed etsi alia actio, quam tempore commissi doli habebat, tempore finita sit, vel in stipulatum deducta, & acceptilatione aut alio modo sublata sit; quoniam habuit aliam actionem, nisi in amittenda actione dolum malum passus est, l. 1. §. idem Pomponius & §. seqq. ff. de dolo, siue aduersus eum sit, vel fuerit actio, aduersus quem de dolo queritur, siue aduersus alium sit actio, vel ab alio res seruari possit: d. l. 1. §. fin. & l. seqq. l. ideoq. cum l. seq. ff. de dolo, criminalis accusatio non tollit actionem de dolo: l. si quis affirmauerit §. fin. ff. de dol. non datur pro modica summa, id est vltique ad duos aureos, l. si oleum §. fin. & l. seq. ff. de dol.

Non datur ꝑ quibusdam personis, vtputa, liberis, vel libertis aduersus parentes, patronosue, nec humilibus aduersus eum, qui dignitate excellit, vtputa, plebeio aduersus consularem receptæ auctoritatis, vel luxurioso

atque prodigo, aut alias vili aduersus hominem vitæ emendationis, sed in eos datur in factum, verbis temperanda actio, vt bonæ fidei mentio fiat, ne ex dolo suo lucrentur, l. non debet & l. seqq. ff. de dol. hæredibus tamen harum personarum, item aduersus hæredes patris & patroni de dolo actio erit danda, l. hæredibus ff. de dol. quia in hac actione doli, tantum calculatio habetur, sic enim formatur libellus conuenio te actione dolo, de eo, quod ad te, peruenit ex dolo defuncti, l. Sabinus ff. de dol. gl. in d. l. hæredibus. Debet moueri ꝑ & terminari intra biennium continuum quod currit absenti nisi absit causa reipublicæ: si non possunt C. de dol. & ignorant, ex eo die, quo asseritur commissus dolus, numerandum; de eo quod ad dolum non peruenit, & litis contestatio, eam non perpetuat: l. si, C. de dol. & ibi gl. 1. Bart. & DD. communiter. in id in quo locupletior factus est, in ipsum, qui dolum commisit, eiusque hæredem, de eo, quod ad eum peruenit, perpetuo datur in factum actio, l. itaque §. fin. in fine & l. seq. ff. de dol. l. solus ff. de reg. iur. Exceptio doli ꝑ ex parte opponentis est realis ex altera parte cui opponitur, personalis: quia in ea sufficit exprimere, quod is, cui opponitur, dolum fecerit, sed non est necesse exprimere, cui dolus factus sit, l. 2. §. sequitur & l. apud Celsum. ff. fin. de dol. mal. except. De dolo ꝑ auctoris, exceptio doli non obij- citur, d. §. fin. singulari successore habenti causam onerosam, quia oritur ex delicto personæ, nisi auctoris accessione utatur, quia tunc cohæret rei, l. apud Celsum §. item quaritur 2. vers. de auctoris dolo & ibi gloss. in verbo exceptionem & §. si quis autem vers. auctori autem dolo & vers. seqq. ff. de dol. mal. & met. except. pulchre Franc. in e. vni o §. verum num. 6. & 7. de iurepat. in 6. aut res ad eum, qui dolo fecerit, sit reuersura; d. §. si quis autem vers. item

tractat. habenti causam lucratiuam, vel quamcunque aliam causam, quæ prope lucratiuam habet acquisitione, obijcitur, etiam si accessione non utatur, d. s. si quis autem & ibi gloss. in verbo repellendos & s. item tractat. vers. ceterum & vers. seqq. Successor vniuersalis ¶ semper repellitur hac exceptione, quia in omnes ius defuncti succedit: l. cum heres ff. de diuers. & temp. præscript. l. heredem l. hereditas ff. de reg. iur. id speciale est, quod non
 16 solum contra patronum, & ¶ parentem, siue ex suo, siue ex alieno contractu conueniatur, sed neque contra heredem patroni vel patris opponitur exceptio doli à liberis & libertis, licet eis contra heredes patris & patroni detur actio doli, l. hereditas ff. de dol. quia in exceptione, non quia aliquid apud heredem sit, sed quia defunctus dolum commisit, & de perfidia excipitur, & ideo non de dolo, sed in factum excipitur, nam conuenit illis viuis, & mortuis honorem exhiberi, l. apud Celsum §. aduersus. Aduersus doli mali exceptionem, non ¶ datur replicatio doli mali, quia iniquum esset communem malitiam petitori quidem præmio esse, ei vero cum quo ageretur pœnæ esse; cum longe æquius sit, ex eo, quod perfide gestum est, actorē nihil consequi, l. apud Celsum §. item
 17 quaritur i. vers. Marcellus ff. de dol. mal. & met. except. Quando plures ¶ committunt dolum principaliter, & ad quemlibet eorum principaliter, & pariter, negotium spectat, tunc quilibet de dolo tenetur, & vnius solutione omnes liberantur, quando agitur ad rem, vel ad interesse, l. si plures ff. de dolo. secus si agatur ad pœnam: l. pen. s. hoc iudicium ff. ne quis eum, qui in ius vocatus & c. & ibi gloss. in verbo in singulos & DD. si negotium spectat ad vnum principaliter, ad alium non; siquidem vnus commisit dolum, alius culpam, conuenitur prius ille, qui culpam commisit,

sed potest excipere, vt is, qui dolum commisit prius conueniatur suis sumptibus, vel contra ipsum actiones sibi præstentur, l. cum in plures §. vestimentis ff. locuti. aut ambo commiserunt dolum, & si dolum dederit causam contractui, prius conuenitur ille ad quem principaliter negotium spectat, in subsidium deuenitur ad eum, ad quem spectat incidenter, d. l. & eleganter in princ. & s. si quadrupes & s. si dolo. aut est dolum incidens in contractu, & ille ad quem negotium principaliter non spectat non poterit conueniri, non ex contractu, quia non contraxit, nec de dolo, quia alia actio competit, nisi forte in subsidium, d. l. ideoque & l. seq. ff. de dolo d. s. si quadrupes Bart. post gloss. in d. l. & eleganter nu. 2. Bald. num. 7. & DD. Contumacia est quedam voluntaria ¶ inobedientia, qua quis
 19 monitionem iudicis adimplere contemnit, l. contumacia ff. de re iud. c. prout & ibi gloss. i. hoc ius. probatur per instrumentum, licet sonet in crimen, quia debet scribi in actis, l. proponendum s. i. post princ. C. de re iud. Bald. in l. i. sub
 20 rum. 3. vers. quæro nunquid C. quor. appell. non recip. Committitur ¶ multis modis, quandoque in non veniendo, c. 2. c. cum dilecti ad
 finem hoc tit. quod potest contingere tribus modis; vno quia peremptoria, per sonali, Caputaq. decis. 107. num. 4. part. 1. c. fin. hoc ius. Gregor. xv. decis. 430. num. 1. & ibi annot. citatione recepta, venire contempsit, alio, quia malitiose se occultat, tertio, quia impediunt, ne ad eum citatio perueniret, c. quoniam s. porro vt lit. non contest. & c. c. quidam §. quæst. i. c. certum xj. quæst. 3. l. si dictum s. si præsentis ff. de ciuit. Est duplex vera, & ficta, quæ appellatur imaginaria, siue coniecturata, aut præsumpta, c. venerabilibus §. porro vers. idem est de sent. excommun. Vt quis dicatur verus contumax, duo requiruntur, scilicet quod cognouerit se citatum legitime, quocunque

cunque autem modo cognouerit satis est, l. item veniunt §. penam versia quo ff. de petit. ha- red. item quod potuit venire, l. ex consensu §. eum qui ff. de appell. & relat. & ibi gloss. Bart. & DD. Præsumptiue contumax est, qui aliquo impedimento detentus in termino comparere nequirit, d. c. venerabilibus §. porro vers. idem est de sent. excomm. in 6. l. 2. & 3. ff. si quis cautionibus & c. c. ex literis de rest. in integr. & ibi Can. aut de citatione emissa non habuit notitiam, l. Diuus ff. de in integr. restit. ideo citatus ad domum, si ad eius notitiam congruo tempore peruenit citatio, & venire contempsit, dicitur verus contumax, & licet iudex a quo eius appellationem receperit, quia eum habuisse notitiam citationis ignorabat, tamen si de eius scientia probatur coram iudice ad quem, super eius appellatione non procedatur, Eodem modo si fuit citatus personaliter, & dum vellet venire, fuit impeditus aliqua iusta causa, licet iudex a quo, eius non receperit appellationem, quia eum verum contumacem reputabat, tamen hoc probato coram iudice appellationis, procedatur in eius causa, d. l. ex consensu §. eum qui, l. & post edictum §. fin. ff. de iud. Bart. in l. fin. numer. xi. & seq. ff. de in integr. restit. & ibi DD. sequitur Anchar. in clem. 1. numer. 10. hoc tit. Bald. in l. ea qua numer. 1. & 5. C. quomodo & quando iud. nam debet plene cognosci partibus citatis an eius appellatio sit recipienda vel non, l. 1. & ibi gloss. in verb. summam in fine & Bart. in fine. C. quor. appell. non recip. alias ab ista reiectione appellationis posset appellari. Quandoque in non restituendo: l. qui restituere ff. de rei vend. quandoque in non respondendo, vel obscure respondendo, quod idem est ac si non responderet l. de arato §. qui tacuit §. nihil ff. de inter. act. quandoque in recedendo sine licentia: c. prout hoc tit. c. certum xi. quest. 3. c. con- stitutio de procur. c. 1. de iud. quandoque in non

exhibendo, l. creditor §. iustus ff. de appell. quandoque in non iurando: l. manifeste ff. de iureiur. quandoque in non defendendo: l. mutus §. pena ff. de procur. quandoque in minus instructe comparando: c. 1. de elect. in 6. quandoque latitando: l. sulcimus §. 1. vers. quod autem si latitare ff. quib. ex caus. in poss. est. quandoque interponendo appellationem manifeste frivolum ab aliquo grauamine ante sententiam definitiuam, Clem. 1. hoc tit.

Pœnæ contumaciter ꝑ non venientis 27 sunt diuersæ, in personis rei, & actoris: si mādatur reo, vt ad certum terminum se iudici representet, duo sub hac forma mandantur, scilicet vt ad iudicem veniat, & ad diem sibi præfixum accedat; vnde si venire non possit ad diem assignatum, tenetur nihilominus se iudici præsentare post terminum quam citius potest: alias si contumaciter nõ venit ante litem contestatam, ad legitimas & moderatas expensas, quas actor fecerit a tempore citationis emittæ, condemnatur: c. 2. in fine c. cum dilecti hoc tit. & ibi gl. fin. & Can. & perdit priuilegium declinandi forum, cui expresse potest renunciare: l. de die §. plane ff. qui sci ad. cog. & c. Afflic. decis. 133. item potest iudex rei petite possessionem sequestrare, c. 2. hoc tit. in causa in qua non habet locum missio in possessionem: c. olim de rescript. Ioan. Monach. in c. locupletari sub num. 15. vers. fin. autem & num. 16. & seq. & ibi Ioan. And. sub num. 2. vers. aut est causa & n. 215. seqq. de reg. iur. in 6. Gaill. obs. 60. lib. 1. imo in omni causa iudex, si vale, mitius agendo potest in contumaciam eligere viam sequestri, ommissa tenuta siue missione ex primo decreto: l. postquam in fine princ. vbi in contumaciam non cauentis ponitur alternatiua, ff. vt leg. & fideicommiss. nom. caueat. Io. Monach. in c. locupletari num. 17. 18. & seqq. & ibi Io. And. n. 10. 11. & seqq. de reg. iur. in 6. Franc. Arctim. in l. interesse sub num. 1. vers. in se- questris

questro autem necessario ff. de acq. possess. aut actori remittere in possessionem : dictum est supra ut lit. non contest. & c. Myns. obs. 66. cent. 4. vel præcipere quod ostia domus alicuius claudantur : & sigillentur, ut multum prædicantur officiales curiæ Romanæ : las. in l. si fideiussor §. si sacidatum num. 29. ff. qui sacidat. cog. post litem vero contestatam, si liquet de causa, fertur contra reum sententia definitiua, l. properandum §. fin. autem C. de iud. si non liquet actor in veram possessionem inducitur, seruata duxtaxat reo quæstione proprietatis : c. prout hoc tit. & ibi gloss. fin. & Can. Actor qui ad terminum venire, ad quem citari aduerlarium fecerit, non curauit etiam ex iusta causa impedimenti, Myns. obs. 87. cent. 5. venienti reo & contumaciam actoris accusanti, l. properandum §. & si quidem ibi actoris absentia accusante C. de iud. Auth. qui semel C. quomod. & quand. iud. condemnatur in expensis, ad citationem aliam minime admitendus, nisi sufficienter cauerit quod in termino fideliter debeat comparere ; c. 1. hoc tit. in 6. Gall. obs. 59. lib. 1. Præsumitur autem malitiose abesse, nisi contrarium probetur ; c. cum Bertholdus de re iud. c. querelam de proc. ac lite non contestata possunt testes recipi, inducti à reo, & sententia definitiua ferri, si liquet de causa, c. causam qua & ibi gloss. pen. hoc tit. l. & post edictum & ibi gloss. in verb. de
 22 ber ff. de iud. Actor † contumax siue vincat siue succumbat semper condemnandus est in expensis in quibus reus victus non condemnatur actori contumaci victori quod speciale est in pœnam contumaciæ actoris, l. properandum §. fin. autem ex gestu C. de iud. c. calumniam de pœnis, Myns. obs. 67. cent. 4. referens duas opiniones. si non liquet, reus absoluetur ab obseruatione iudicij, l. si præsens C. quom. & quand. iud. & c. dictum est supra sic. ut lit. non contest. & c. Myns. obs. 65. cent. 4. Neu-

tro † vero comparente, etiam ex causa legitimi impedimenti citatio circumducitur, & instantia petit ; ex integro autem litigari potest, d. l. & post edictum vers. quod si in Rot. præfatos casus omnes decidens decis. 7. de verb. signif. in antiq. Myns. obs. 87. cent. 5. nisi talis sit causa, ut in ea procedi possit, non obstante contumacia partium, ut sunt causæ electionum & c. in quibus punitur reus, tanquam contumax licet actor etiam fuerit contumax : c. cupientes §. quod si per viginti & ibi gl. in verb. opposentes & Franc. n. 4. & Can. de elect. in 6. Id in utroque obtinet, quod ex peremptorio absens, siue contumax in non veniendo, condemnatus si appellet, non est audiendus, nisi venerit iudice sedente pro tribunali, l. diuus ff. de restit. in integr. si modo per contumaciam veram defuerit, sin minus audierit, d. l. & post edictum §. fin. ff. de iud. c. fin. §. sunt etiam 2. quæst. 6. l. 1. C. quor. appell. non recip. ab eo C. quomod. & quand. iud. & c. Expresse contumax, ut quia nuncio citanti ad totam causam, dixit se nolle venire, ulterius non est audiendus, Mar. Socin. de citat. art. 27. num. 29. & seqq. Gab. Conclus. vnic. de cit. num. 418. in fine. tamen auditur appellans si modo venerit iudice sedente pro tribunali, quia postea mutauit propositum, quod ex eo apparet, quia confestim iudicem sedentem pro tribunali adiit, Bart. in d. l. diuus n. 4. licet Bald. aliter sentiat. in l. na que n. 1. & 5. C. quom. & quand. iud. & c. & in l. 1. in fine C. quor. appell. non recip. Citatus ad vnum articulum, respectu secundi vel tertij termini peremptorij, & respectu aliorum actuum, est iterato citandus, Mar. Soc. de citat. art. 27. sub n. 30. Greg. xv. decis. 518. nu. 8. & 9. & hæc est pœna contumacis in non veniendo, Contumax in non exhibendo, vel in non restituendo † appellat, l. creditor §. iussus ff. de
 appell. contumax in non iurando de calumnia potest appellare, gloss. in d. §. iussus in verbo appellandi

appellandi auxilium & ibi DD. l. 2. §. *sin autem reus & ibi not. C. de iuram. Calumn.* præterea excommunicato pro vera & manifesta contumacia, absolutio impendenda non est, nisi primo expensarum satisfactio ac de stando iudicio cautione præstita; excōmunicato pro præsumpta contumacia, quia citatus præfixo sibi termino non comparuit, si alleget, quod recte contumax reputari nõ debet, pro eo, quod in itinere captus, vel etiam alio impedimento detentus comparere nequiuit, protinus beneficium absolutio- nis debet impendi, c. *venerabilibus* §. *porro vers. item est de sent. excomm. in 6.* Pœnæ contumacis ¶ in non restituendo rem ad iussum iudicis, variæ sunt iuxta qualitatem delicti; siquidem habet rem, manu militari, id est per familiam iudicis, non autem per auxilium Capitanei Guerræ, nisi in subsidium ex magna causa, officio iudicis ab eo possessio transfertur, & fructuum omnisque causæ nomine fit condemnationis executio: l. *qui restituere* 1. resp. & ibi Bart. num. 1 & 3 ff. *de rei vendic. si dolo fecit*, quo minus possideret, & possit restituere, quantum aduerialius in litem iurauerit, damnatur: nec actor ca- tuere ei debet actiones, quas eius rei nomi- ne habet, se ei præstiturum, d. l. *qui restituere* 2. resp. cum ll. seqq. neque publicana ei datur, ne in potestate cuiusque sit, per rapinam ab inuito domino rem iusto vel iniusto pre- tio comparate. l. *nec quasi* ff. *de rei vendic. & ibi gloss. si culpa fecit*, quo minus possit resti- tuere, non plurius quam res est, id est quanti aduerialij interfuit, ratione damni emergē- tis, & lucri cessantis condemnatur, & sol- uenti æstimationem litis, cedendæ sunt a- ctiones, l. *si culpa in princ.* & l. *qui petitorio* §. 1. ff. *de rei vendic. l. non tantum* §. *venit* vers. *imo* ff. *de petit. hered.* d. l. *qui restituere* 3. resp. l. *in actio- nibus* ff. *de in lit. iur. si dolo & culpa caret*, non
Summa in Decretales,

teneretur. l. *sin autem* §. 1. l. *si in rem actum* sic ff. *de rei vendic.* Quæ generaliter locum habent in interdicitis, & actionibus siue in rem, si- ue in personam, ex quibus arbitrato iudicis quid restituitur, d. l. *qui restituere vers. fin.* & ibi Bart. circa fin. Contumacia in non ¶ respon- 26 dendo contrahitur, quando quis præsens interrogatus iussusque à iudice in iure, id est eo loco vbi iuris dicendi vel iudicandi gra- tia consistat, vel si domi, vel in itinere hoc agat, l. 4 §. *sin. ff. de interrog. in iure fac.* respon- dere siue rationabili causa recusat: cap. 2. *de confess. in 6.* Bart. in l. *de atate* §. *qui tacuit in si- ne* ff. *de interrog. act.* habetque vim probatio- nis circa interrogaciones, quæ fiunt ad præ- parationem iudiciorum, l. 1. l. *qui interrogatur eum* ll. seqq. & l. *non alienum* ff. *de interrog. act. in d. l. qui petitorio.* contra contumacem; & si nocet confessio habetur pro confesso, si nocet negatio, habetur pro negante: gloss. in c. 2. §. *fin. in verb. pro confesso* de *confess. in 6.* l. *non alie- num* ff. *de interrog. act.* Bald. in d. l. *de atate* §. *qui tacuit.* conuictus de mendacio habetur pro confesso super toto, nisi iusta ratione excu- setur, d. l. *de atate* §. *si cum esset.* verum si an- tequam iussus sic fuerit respondere, contu- maciter eum abentari contingat, non ha- betur pro confesso, aut negante, sed est a- lias contra eum rāquam contumacem pro- cedendum: c. 2. §. *verum de confess. in 6.* con- tumax in non respondendo libello, vel in litis contestatione non habetur pro confes- so: Bald. in l. 2 §. *quod si actor sub nu. 2. C. de iu- re iur. propter Cal. & c. Franc. in c. 2. sub num. 5. de confess. in 6.* de pœna contumaciæ in non re- spondendo positionibus dicitur, *infra tit. de cor. f. ff. Pœna* ¶ *recedentis sine licentia*, est ea- 27 dem quæ contumacis, quia paria sunt non venire, & venire, & sine licentia recedere. c. *si postquam* & ibi gloss. *in verbo mente* & Can. *c. cupientes* §. *quod super viginti* & ibi gloss. *in ver- bo com-*

- 28 *bo comparere de elect. in 6.* Contumax † in non exhibendo, condemnatur in id, quod interest actoris, delato iureiurando in litem, *d. l. creditor §. iussus ff. de appell. §. si ad exhibendum Instit. de offic. iud. & ibi gloss.* Contumax circa præstationem iuramenti calumniæ, si est actor, cedit ab actione instituta, si reus est, haberi debet pro confesso. *c. Imperatorum c. fin. §. fin. de iuram. cal. dictum est supra tit. de iuram. Calumn.* De pœna contumacis circa † præstationem & relationem iuramenti iudicialis notant DD. *in §. item si quis postulante.*
- 30 *Instit. de action.* Contumaci † in non defendendo denegatur actio, quoad aduersarium, *l. seruum §. ait prætor l. mutus §. pœna ff. de proc. facit. l. 3. & l. actionem C. eod.* sed quoad domum tenetur actione mandati ad interesse, quia & hæc sibi mandatum videtur ut defendat, *l. ad rem l. ad legatum ff. de procurat. facit. l. secunda. ff. de iuris. omn. iud.*
- 31 Minus † instructus comparens, pro exhibendis iuribus & instrumentis alibi, quam apud iudicem, nisi ex iusta causa, non potest dilationem aliquam obtinere, *c. cupientes §.*
- 32 *in super in fine de elect. in 6.* Contra † latitantem qui personaliter non reperitur, aut impediendum, ne possit citatio ad eum peruenire, sufficit citationis edictum in ecclesia sua publice proponere, *c. fin. hoc tit.* vel denunciations ad eum mittere, *c. causam qua & ibi gl. in verb. ad domum & Can. hoc tit. c. quoniam §. porro & ibi gl. in verb. impedit. & Can. ut lit non contest. & c.* Pœna eius † qui ab interlocutoria, vel à grauamine, quod sibi proponitur illatum, temere appellans à præsentia iudicis recedit, est, quod iudex non teneatur eum citare ad alia, quæ postea in iudicio facienda incumbunt, vel etiam ad sententiam audiendam, processusque validus reputatur in eius absentia factus, *c. fin. hoc tit. in 6.* quia videretur hoc ipso protestari se nolle de cæte-

ro coram iudice litigare, cum appellatio subtrahat appellantem in totum à iurisdictione iudicis à quo in illa causa, si iudex velit poterit citationem adhibere, *Zab. in clem. 1. h. t. Crescent. decis. 10. nu. 3. & 4. eod.* Non procedit † dispositio *d. c. fin.* quando iudex à quo detulit appellatiōi, *c. cum appellatiōibus vers. 1. de appell. in 6. glo. in clem. vnic. in verb. non deserens hoc tit.* vel quando iudici à quo fuit inhibitiō, per iudicem ad quem, *c. non solum vers. fin. de appell. in 6.* aut si appareat bene appellatum fuisse ab interlocutoria vel grauamine: est igitur processus in suspensio, & euentus appellatiōis declarabit an sit validus nec ne, *Anchar. in d. c. fin. in 5. not. hoc tit. in 6.* Item non procedit dispositio *d. c. fin.* quando appellans sponte appellatiōi suæ renūciat expresse vel tacite, sponte, litigando coram iudice à quo: *d. c. fin. vers. nisi & ibi gloss. in verb. renunciat.* Secus si inducēretur tacita renunciatio per negligentiam ob non petitionem Apostolorum, *c. cum ab eo de appell. in 6.* vel ob non prosecutionem: *c. personas c. cum sit de appell.* quia talis renunciatio non est de necessitate citandus ad id, quod restat de processu, quia quodammodo inuitus renunciare dicitur, *Franc. post lo. Andr. in c. fin. sub num. 4. & ibi Can.* A sententia autem definitiua, si qua contra talem appellantem ferti contigerit, poterit ab eo appellari, nisi eius prima appellatiō esset friuola manifeste, quæ totaliter eum excludit à beneficio appellandi à definitiua, *Clem. vnica h. t.* vtputa quia nulla causa fuit in ea expressa, vel non legitima, dato quod esset vera, vel licet legitima expressa fuerit, erat manifeste falsa, & non fuerit appellatum: *gl. fin. in princ. in d. clem. vnic. & ibi Zab. & Can. communiter,* sed nō excludit à beneficio nullitatis, si forsitan definitiua aliqua ratione nulla dici possit, *l. si expressus*

pressum ff. de appell. Anchar. in d. clem. vnica hoc
 tit. Contumax in t vno actu iudicij, quan-
 do ad certum actum vel articulum facta est
 citatio, ad alios actus citari debet, c. cum o-
 lim in fine de test. cog. gl. in c. 2. in verb. non teneris
 hoc tit. in 6. nisi actus subsequens haberet
 dependentiam vel connexitatem cum præ-
 cedenti, quia tunc non erit necessaria cita-
 tio, c. si capitulo de concess. prob. in 6. aut citatio
 facta fuerit generalis ad totam causam a-
 gendam, quo casu procedi potest absque a-
 lia citatione ad definitiuam, c. auditis & ibi
 Innoc. post num. 1. de procur. cap. cum olim el. 2. &
 ibi Anch. in 2. not. de priuile. si citatus nunquam
 comparuit, alias si comparuisset per te vel
 procuratorem, tunc postea ad alios actus
 causæ requiretur noua citatio, Auth. & qui
 iurat. C. de bonis auct. iud. possid. arg. c. 2. vers. nisi
 sponte iuncta gl. in verb. renunciet h. t. in 6. Cast.
 in l. si prator n. 6. ff. de iud. quando vero citatio
 esset facta largissime, iuxta Stylum Curie
 Romanæ vt veniat responsurus super tali
 negotio, & ad procedendum in tali causa
 cum comminatione, quod iudex procedet
 ad cognitionem & pronunciationem vsque
 ad finem, tunc comparendo ad vnum actum
 & recedendo non satisfacit citationi, sed
 cogitur stare vsque ad finem, alias procedi-
 tur contra eum tanquam contumacem, l. si
 apparitor C. de cohortalib. libr. 12. l. in preceptorio
 ff. de iud. Franc. inc. 2. sub nu. 5. hoc tit. in 6. Bart.
 in l. si finita §. Iulianus sub n. 4. ff. de damn. in-
 fact. Pan. & Fel. inc. causam que sub nu. 3. in 1. li-
 mit. de rescis. Felin. in c. consuluit sub n. 16. vers.
 3. nota. de offic. deleg. qui plures citat Host. in d.
 cap. consuluit nu. 12. in fine eod. Rot.
 decis. 10. de re iudic.
 in nou.

De eo qui mittitur in possessionem causa
 rei seruandæ.

Titulus XV.

S V M M A R I A.

- 1 Missio in possessionem est remedium ordinarium,
 decernitur lre non contestata, ac lre conte-
 stata quando non liquet de Causa.
- 2 Primum decretum est primus iussus iudicis quo
 decernit aliquem ponendum in possessionem
 corporalem rei petite aut bonorum pro quan-
 titate debiti, Causa custodia ob aduersarij
 contumaciam.
- 3 Si reus docet se contumacem non fuisse, reducitur
 in possessionem.
- 4 Interponitur negotio summarim discusso vltima
 die preceptorij.
- 5 In omnibus actionibus personalibus, realibus, &
 mixtis, & persecutionibus, seu iudicis officio,
 ac omni causa spiritali.
- 6 Excipe primo, quando natura rei repugnat.
- 7 Secundo, non habet locum contra possessorem
 contumacem, quando petitur ecclesiam titu-
 lum, secus si petitur ecclesia in titulum, secus
 si petatur ecclesia tanquam proprietaria.
- 8 Differentia annotantur an de ecclesia agatur vt
 de proprietate, an vero de beneficio seu titulo.
- 9 Primi decreti effectus in actione reali.
- 10 In actione personali.
- 11 In actione hypothecaria.
- 12 Secundum decretum est secundus iussus iudicis,
 quo mediante actor consequitur ius pleni do-
 mini, vel quasi & reus illud amittit propter
 perseueratam contumaciam.
- 13 Interponitur causa cognita, & reo iterum citata.
- 14 Debito plene probato.
- 15 In omnibus actionibus personalibus, & in omni-
 bus casibus in quibus per primum decretum
 non est plene consultum.